

OTTO VAN TUSSENBROEK

Gedreven deksel, een suggestie van de zee.

metaaldrijfwerk van f. zwollo jr.

Als ooit de oude zegswijze bewaarheid werd dat de appel niet ver van de boom valt, dan is dit wel, in de beste zin des woords, het geval met wat de metaaldrijver F. Zwollo Jr. maakt.

Hij heeft van zijn vader, befaamd door bijzondere gaven, het vak geleerd en kent er alle knepen van, hij is door en door geschoold in deze tak van toegepaste kunst en zijn werk vertoont overigens ten duidelijkste een zekere familie-verwantschap met dat wat Zwollo Senior wist te geven. Er is in deze gang van zaken iets dat waarlijk middeneeuws mag heten en ik zeg dit, als modern geaard beoordelaar stellig niet in enigerlei afkeurende zin of met de bedoeling de hier te bespreken werkstukken ouderwets te noemen. Ik zeg dit om duidelijk naar voren te brengen dat juist, zoals bij het oude gildenwezen, juist zoals in de gulden tijd der beroepskunstnijveren in vroeger eeuwen, een overgaan van gaven en kunde van vader op zoon tot uitzonderlijk geslaagde en gedegen uitkomsten kan leiden!

Ook daar waar men bij een jongere misschien graag de neiging zou willen bespeuren eens iets heel eigens, iets heel anders

te maken, waar wat meer eigengereidheid het tegendeel van onsympathiek zou mogen heten, valt het werk van den jongeren Zwollo te prijzen om bijzondere kwaliteiten want al wat hij scheidt toont een opmerkelijk zuiver begrip omtrent de typerende eigenschappen van de verwerkte materialen. De zg. stijkkundige bewerking der stof valt onmiddellijk op, men bemerkt aan elke hamerslag dat hier een kunstenaar doende is „alles uit het metaal te halen wat er in zit“, zoals dat heet!

De mogelijkheden bij de metaalbewerking zijn overigens evenzeer talrijk als beperkt. Wie bv. een schaal wil maken uit een plaat koper zal niet anders dan op twee manie-

Broche in tombakmetaal gedreven.

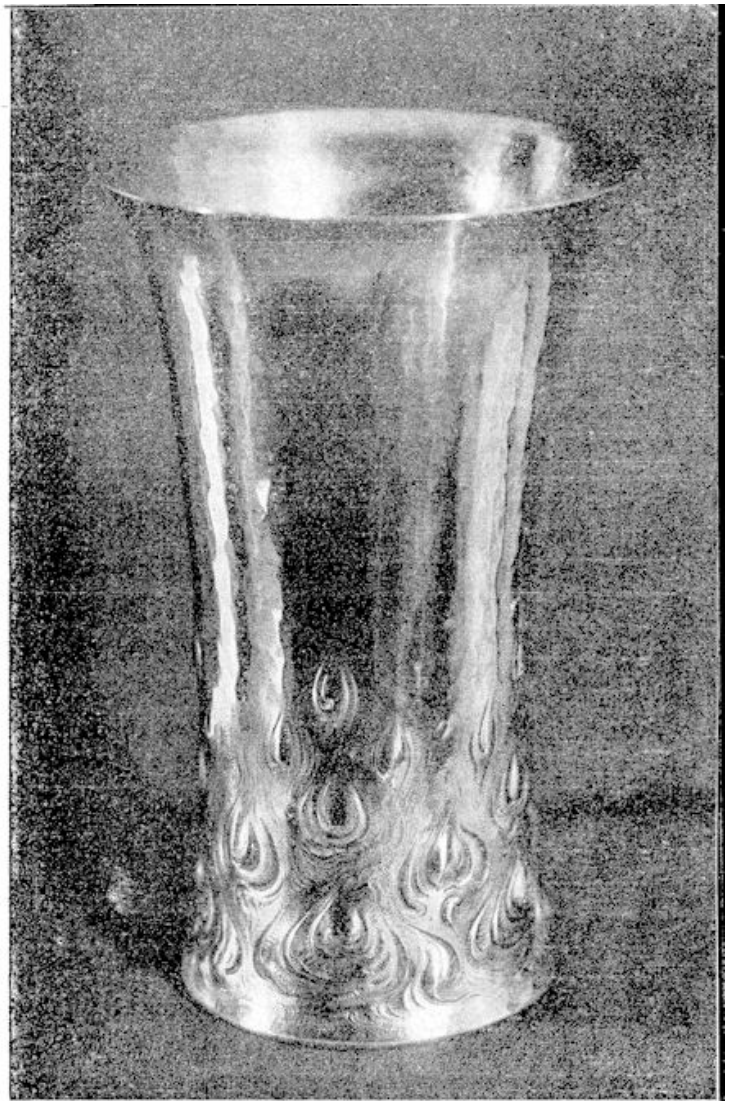
ren zijn doel kunnen bereiken:

1e. door machinale hulpmiddelen aan te wenden, waarbij een dergelijk voorwerp wordt „geforceerd“ of wel:

2e. door alles met de hand te vervaardigen, dus „uit de hand“ te drijven. In eerstgenoemd geval wordt gebruik gemaakt van een draaibank, waarop een houten of metalen model is vastgeklemd en dan wordt met behulp van een stuk hout of staal een metalen plaat stevig tegen de snel ronddraaiende vorm gedrukt; of wel, zoals bij persen geschiedt, wordt machinaal, onder zware druk, een plaat metaal tussen een bol- en holvorm (de zg. „patrijs“ en „matrijs“) de gewenste vorm gegeven.

De uitkomst dezer werkwijzen draagt uiteraard een nuchter en koud karakter, zij mist in haar onberispelijke strakheid het individuele kenmerk dat aan alle handwerk eigen is. In tegenstelling met de snelle werkwijzen sub 1 aangeduid, wordt bij het handwerk langzamerhand de vorm geboren onder de onmiddellijke inspiratie van den artist. Uit een plaat metaal zal hij bv. een schaal maken, nadat een zuiver ronde schijf van het materiaal voorzien is van met een passer ingekraste cirkels, als hulpmiddel voor het zuiver hameren, hij dwingt het materiaal naar zijn wil en elke hamertik is bewust en beziel, al drijvend (de benaming dezer handeling is mede typerend, omdat de moleculen van het metaal als het ware bij het hameren in een bepaalde richting worden gedreven!) ontstaat het werkstuk in een tijdrovende techniek, waarbij overigens zorg moet worden gedragen dat gedurende de bewerking der stof de grenzen van rekbaarheid niet worden overschreden. Immers het metaal kan „vermoeid“ blijken, het kan ongeschikt worden om te worden uitgehamerd, terwijl het rust op een in een bankschroef vastgeklemd staak of vuist, want door het voortdurend slaan met een platte of bolle hamerkop ontstaan spanningen in het materiaal, welke slechts door uitgloeien kunnen worden opgeheven.

273 Bij elke hamerslag ontstaat een grotere of kleinere deuk, te samen de levendige facettering vormend, welke in een fijn spel het licht weerkaatsen en in de wijze waarop gehamerd is, kan een kenner de meesterhand waarden. Maar daarvoor moet men „oog“ hebben. Hoeveel duizenden domme

Alles parelt en fonkelt en stroomt.

en ziellose dingen, hoeveel onzinnige en smaakmisleidende bedenkzels treft men niet aan in de verschillende magazijnen waar zg. „kunstnijverheids-artikelen“ worden te koop geboden, dingen die met de waarachtige Kunst niets hebben uit te staan en waarin de nijverheid zich bepaalde tot een met zo min mogelijk moeite en kosten iets maken dat heel wat lijkt, maar dat in wezen niets dan schijn is. Er zijn dingen in metaal, machinaal vervaardigd, aan welke oogbedriegelijk het uiterlijk is meegegeven van handwerk! De facettering is erin geperst. Alles is gelogen, maar wie zich rekenschap weet te geven van zekere eisen, bemerkt dadelijk de leugen aan de al te regelmatige vormen der deuken! Deze zijn overal even groot of even regelmatig, terwijl bij het handwerk onregelmatigheid het kenmerk is. Bij het handwerk zullen daar, waar het meest geslagen is, de facetten het dichtst bij elkander komen

te liggen en ook het kleinst zijn, wat vooral het geval is bij het zg. „intrekken“ of „inhalen“ van het materiaal!

Zo zal bv. bij de vervaardiging van vazen of bekers de tijdens het drijven ontstane holvorm naar boven toe langzamerhand nauwer worden gemaakt, dus smaller dan aan de voet of in het midden. Er komen daarbij plooiën in het materiaal, welke in elkaar worden geslagen en zo is er van alles waar de vakman rekening mee houdt! Hem staan velerlei mogelijkheden ten dienste, mits hij een zuiver begrip hebbe van wat men wel en wat men niet moet doen, wil men tot een van kunstzin getuigend eindresultaat komen!

Wat Zwollo Jr. maakt bewijst dat hij over een dergelijk inzicht en kunstenaarschap weet te beschikken. Men zie er de hierbij afgedrukte fotografische afbeeldingen maar eens op na, waarop duidelijk de fijne facetten te herkennen vallen. Deze „toets“ zal natuurlijk beïnvloed worden door de meerder of mindere hardheid van het bewerkte materiaal. In zilver (zie de beker) zullen deze allicht fijner zijn, dan in tin (zie deksel van tinnen doos met het schaaldier erop), zoals het willige tombak-metaal van de broche weer breder indrukken vertoont.

De kunstenaar „bespeelt“ aldus met smaak en inzicht, gepaard aan de volkomen onmisbare eigenschap der intuïtie, het materiaal en in de stijl daarmee precies te doen wat hij wenst, daaruit precies te halen wat erin zit, is het bereiken van zijn bedoelingen zijn hoogste loon!

Deze intuïtie bezit Zwollo Jr. zeer zeker en onmiskenbaar. Zo is in zijn beker alles vloeiend gehouden, alles parelt en fonkelt en stroomt! In zijn fruitschaal, geslagen in nieuw zilver, liggen als zaden in een reusachtige bolster de vruchten gevat en ook

in zijn tinnen doos is stellig de suggestie van de zee gegeven. Aldus toont hij zich een begaafd en intelligent werker.

Hoezeer is er de laatste jaren niet gezondigd op het gebied van het vrouwelijke sieraad! Men heeft allerhande flodderige en armelijke dingen in metaal, machinaal vervaardigd of heel vlug met de hand gemaakt, met wat billijke steentjes getooid in een verlangen zo snel mogelijk iets te bereiken, dat heel wat moest lijken, maar naar waarheid niets betekende.

Het publiek aanvaardde deze dingen gretig, eerstens vanwege de billijke prijs, tweedens vanwege de schijn. Maar het is niet al goud, dat blinkt! En men kwam toch bedrogen uit, omdat voor handwerk werd verkocht, wat meestal machinaal tot stand kwam. Daarmede is volstrekt niet gezegd, dat op de machine geen goede en fraaie dingen zijn te bereiken, maar het gaat om waarheid! En om het bezielde, uit de door het talent begenadigde handen van den kunstenaar geboren werkstuk, waarin hij immers een deel van zichzelf aan anderen weggeeft! Bezieling, fantasie en bekwaamheid vormen hierbij een trits, welke niet anders dan tot pure schoonheid leiden kan! Ik geef gaarne toe, dat Zwollo Jr. geen nieuwlichters-eigenschappen bezit. Hij betreedt de oude, veilige wegen, maar is daar volstrekt niet minder om. Zijn werk is goed, degelijk en oprecht en als zodanig breng ik het hier gaarne naar voren, met genoegen voldoende aan het verzoek vanwege de redactie van dit tijdschrift daarover, bij enkele met zorg gekozen afbeeldingen, iets te zeggen.

Juist in een tijd als de onze, waarin het mechanisme hoe langer zo meer veld wint, is het goed aan het nobele handwerk aandacht te schenken, dat tegenover het on-

persoonlijk karakter der machinale productie de eigenschap der bezielde voordracht bezit, een eigenschap welke de hechtste ondergrond is voor elke zuivere kunstuiting en waaraan deze laatste haar kosmische betekenis ontleent.

De vruchten liggen als zaden in een reusachtige bolster gevat.

